

Sunt închisorile necesare?

Piotr Kropotkin

1887

Dacă luăm în considerare toate influențele indicate în schița sumară de mai sus, suntem obligați să recunoaștem că toate acestea, luate separat și împreună, lucrează în direcția transformării oamenilor care au fost deținuți timp de mai mulți ani în închisori în ființe tot mai puțin adaptate pentru viața în societate; și că niciuna dintre acestea nu acționează în direcția dezvoltării capacităților intelectuale și morale, a elevării omului spre o concepție mai înaltă a vieții și a datoriilor sale, a transformării acestuia într-o ființă mai bună, mai umană decât a fost mai înainte.

Închisorile *nu* își moralizează deținuții, *nu* îi abat de la crime. Iar întrebarea care se ridică este: ce e de făcut cu aceia care încalcă nu doar legea scrisă – acea tumoare tristă a unui trecut trist – ci toate acele principii ale moralității pe care fiecare om le simte în adâncul său? Aceasta este întrebare care preocupă acum cele mai strălucite minți ale secolului nostru.

A existat o vreme când medicina consta în administrarea unor leacuri descoperite empiric. Pacienții care ajungeau în mâinile doctorului puteau foarte bine fi uciși de leacurile sale, sau se puteau înfuria din cauza acestora, doctorul avea scuza de a face aceleași lucruri ca toți colegii săi; nu își putea depăși contemporanii.

Dar secolul nostru care a preluat atâtea întrebări cu greu prevăzute de predecesorii săi, a preluat și această chestiune, și a abordat-o dintr-o perspectivă opusă. În loc de a vindeca doar bolile, medicina încearcă acum să le și prevină; și cunoaștem cu toții progresul enorm ce s-a obținut mulțumită viziunii moderne asupra bolilor. Igiena este mama medicinei.

Același lucru trebuie făcut și cu marele fenomen social ce a purtat numele de Crimă până în acest moment, dar care va fi denumit Boală Socială de către copiii noștri.

Prevenirea bolii este cel mai bun leac: astfel sună lozinca unei întregi școli mai tinere de scriitori care au ajuns la maturitate în special în Italia, reprezentați de Poletti, Ferri, Colajanii, și într-o măsură mai mică de Lombroso¹; a marii școli de psihologi reprezentată de Griesinger, Krafft-Ebing, Despine pe continent, și Maudsley în această țară (Anglia, n.tr.); a sociologilor ca Quetelet și a prea puținilor, din nefericire, adepți ai săi; și în cele din urmă a școlii moderne de psihologie ce privește individul, și a reformatorilor social ce privesc societatea. În lucrările lor regăsim deja elementele unei noi poziții ce trebuie luată cu privire la acei oameni nefericiți pe care i-am spânzurat sau decapitat, sau trimis la închisoare până în acest moment.

Trei mari cauze lucrează pentru a produce ceea ce este denumit crimă: cea socială, cea antropologică, și, pentru a utiliza expresia lui Ferri, cea cosmică.

Influența acestora din urmă este insuficient cunoscută și cu toate acestea nu poate fi negată. Cunoaștem din Rapoartele Directorului General al Poștelor că numărul de scrisori care conțin bani ce sunt aruncate în cutiile poștale fără vreo adresă scrisă este cam același în fiecare an. Dacă un element atât de capricios din viața noastră precum uitarea de un anumit tip este supus unor legi la fel de stricte ca acelea care guvernează mișcările corpurilor cerești, este cu atât mai reală în ce privește încălcările legii. Putem prezice cu o mare acuratețe numărul de crime ce vor fi comise anul următor în fiecare țară europeană. Iar dacă vom lua în calcul influențele tulburătoare ce vor crește sau scădea anul următor, am putea prezice cu o și mai mare acuratețe numărul crimelor comise.

Acum ceva vreme a apărut un eseu în *Natura* despre numărul de atacuri și sinucideri comise în India în raport cu temperatura și umiditatea din aer. Este cunoscut de toată lumea că o temperatură excesiv de ridicată și o umiditate mare îi fac pe oameni să devină mai nervoși decât atunci când temperatura este moderată și suflă un vânt uscat peste ogoarele noastre. În India unde temperatura ajunge uneori excesiv de ridicată, iar aerul devine în același timp excesiv de umed, influența vlăguitoare a atmosferei este în mod clar mai puternic resimțită decât la latitudinea noastră. Dl. S. A. Hill calculează prin urmare din date ce se extind pe mai mulți ani, o formulă ce ne permite, atunci când cunoaștem temperatura și umiditatea medie a fiecărei luni, să aflăm cu o aproximație uimitoare, până la exactitate, numărul de sinucideri și răni provocate de violențe ce au fost înregistrate pe parcursul lunii. Asemenea calcule pot

¹ Cesare Lombroso (1835-1909). Profesor de psihiatrie și criminalist. El a susținut existența unei conexiuni între criminalitate și anumite caracteristici psihice. Această ipoteză este respinsă în prezent. Munca sa a încurajat de asemenea aplicarea unui tratament mai uman deținuților.

părea foarte ciudate pentru unele minți nedeprinse cu tratarea fenomenelor psihologice în corelație cu cauze fizice, dar faptele indică această dependență într-un mod atât de clar, încât nu pot lăsa loc de dubiu. Iar persoanele care au resimțit efectele căldurii tropicale, însoțită de o umiditate tropicală asupra propriului sistem nervos, nu se vor mira că exact pe parcursul acestor zile hindușii sunt mai predispuși la a pune mâna pe cuțit pentru a rezolva o dispută, sau că oamenii scârbiți de viață sunt mai predispuși să-i pună capăt prin sinucidere.

Influența cauzelor cosmice asupra acțiunilor noastre nu a fost încă pe deplin analizată; dar mai multe lucruri sunt bine cunoscute. Se știe, de exemplu, că tentativele împotriva unor persoane (violență, crime, șamd) sunt în creștere pe perioada verii, și că în timpul iernii atacurile asupra proprietății ating nivelul maxim. Nu putem trece peste graficele desenate de profesorul E. Ferri, observând pe aceeași foaie graficele temperaturii și pe acelea care indică numărul atacurilor împotriva persoanelor, fără a fi profund impresionată de asemănarea dintre acestea: pot fi ușor confundate între ele. Din nefericire acest tip de cercetare nu a fost realizat cu ardoarea pe care o merită, astfel că puține cauze cosmice au fost analizate cu privire la influența lor asupra acțiunilor umane.

Trebuie mărturisit și că investigarea întâmpină multe dificultăți, căci majoritatea cauzelor cosmice își exercită influența doar într-o manieră indirectă; astfel, spre exemplu, atunci când observăm că numărul încălcărilor legii variază în funcție de recoltele de cereale, sau de recoltele de vin, influența agenților cosmici apare doar prin intermediul unei serii de influențe cu un caracter social. Chiar și așa, nimeni nu va nega că atunci când vremea este frumoasă, recoltele sunt bune, iar sătenii voioși, aceștia sunt mai puțin predispuși să-și rezolve micile dispute prin violență decât atunci când vremea este furtunoasă, sau când o recoltă distrusă răspândește și mai mult nemulțumirea generală. Presupun că femeile, dispunând în mod constant de oportunități de supraveghere atentă a temperamentului bun și rău al propriilor soți, ne-ar putea spune suficiente lucruri despre influența vremii asupra liniștii din gospodăriile lor.

Așa-numitele „cauze antropologice” cărora li s-a acordat multă atenție în ultima vreme sunt cu siguranță mult mai importante decât acestea din urmă. Influența capacităților moștenite și cea a organizării corporale cu o înclinație înspre crimă a fost ilustrată în ultima vreme de foarte multe investigații deosebit de interesante, încât ne putem forma cu siguranță o idee completă despre această categorie de cauze care aduc bărbați și femei în interiorul jurisdicției noastre penale. Desigur, nu putem subscrie complet la concluziile unuia dintre cei mai proeminenți reprezentanți ai acestei școli, Dr. Lombroso, în special acelea la care ajunge într-una din scrierile sale [Sull'Incremento del Delitto, 1879]. Atunci când ne spune că atât de mulți prizonieri din închisorile noastre au un defect în organizarea creierelor lor, trebuie să acceptăm această declarație ca pe un simplu fapt. Am putea fi chiar de acord cu el că majoritatea condamnaților și prizonierilor au brațe mai lungi decât oamenii aflați în libertate. Din nou, atunci când ne demonstrează că cele mai brutale crime au fost comise de oameni care aveau vreun defect serios în structura lor corporală, ne rămâne doar să ne înclinăm în fața acestei afirmații și să îi recunoaștem acuratețea. Este o afirmație – nu mai mult.

Dar nu putem fi de acord cu dl. Lombroso atunci când deduce prea multe lucruri din acest fapt și din altele asemănătoare, și consideră societatea îndreptățită să ia orice măsuri împotriva oamenilor care au asemenea defecte ale organizării. Nu putem considera societatea îndreptățită să-i extermineze pe toți oamenii care au structuri defectuoase ale creierului și încă și mai puțin să îi încarcereze pe aceia care au brațe lungi. Putem recunoaște că majoritatea autorilor unor fapte nemiloase care din când în când stârnesc indignarea publică nu erau foarte departe de a fi niște debili mintali triști. Capul lui Frey, spre exemplu, o gravură care a făcut turul Presei în ultima vreme, este o dovadă în acest sens. Dar nu *toți* debilii mintali ajung asasini, și încă și mai puțin toți bărbații sau femeile slabi/e de minte; astfel că și cel mai impetuos criminalist al școlii antropologice ar da înapoi înaintea unei asasinări în masă a tuturor debililor mintali dacă și-ar aminti câți dintre ei se află în libertate – unii dintre ei fiind plasați sub îngrijire, și foarte mulți dintre ei având alți oameni sub îngrijire – diferența dintre aceștia din urmă și aceia care sunt dați pe mâna călăului constând doar în circumstanțele diferite în care s-au născut și au crescut aceștia. În câte alte locuințe, altfel respectabile, și în câte alte palate, ca să nu mai vorbim de azilurile de alienați mintal, nu vom descoperi întocmai aceleași trăsături pe care dr.

Lombroso le consideră caracteristice „nebuliei criminale”. Afecțiunile creierului pot favoriza dezvoltarea unor înclinații criminale; dar la fel de bine pot să *nu* facă acest lucru, atunci când oamenii sunt plasați sub o îngrijire corespunzătoare. Bunul simț, și chiar mai mult, bunul suflet al lui Charles Dickens au înțeles perfect acest simplu adevăr.

Cu siguranță nu putem fi de acord cu dr. Lombroso în toate concluziile sale, și chiar mai puțin cu cele ale discipolilor săi; dar trebuie să fim recunoscători autorului italian pentru faptul că și-a devotat atenția și a popularizat cercetările sale în aspectele medicale ale problemei. Căci pentru o minte lipsită de prejudecăți, singura concluzie la care se poate ajunge în urma celor mai variate și interesante cercetări ale sale este că majoritatea acelorora pe care îi tratăm ca pe niște criminali sunt oameni afectați de boli corporale, și că afecțiunea acestora trebuie supusă unui tratament, și nu agravată prin încarcerare.

Cercetările dlui. Maudsley în chestiunea corelației dintre alienare mintală și crimă sunt bine cunoscute în această țară. Dar niciunul dintre aceia care i-au citit cu seriozitate lucrările nu le pot termina fără a fi izbiți de amănuntul că majoritatea dintre acei deținuți din închisorile noastre care au fost încarcerați pentru atacuri împotriva altor persoane sunt afectați de vreo boală a minții; că „nebulul ideal pe care îl crează legea,” și singurul pe care legea este pregătită să îl recunoască ca fiind lipsit de răspundere pentru acțiunile sale, este la fel de rar ca „criminalul” ideal pe care legea insistă să îl pedepsească. Cu siguranță există, așa cum spune dl. Maudsley, o vastă „vecinătate între crimă și nebunie, lângă o graniță a acesteia ne întâlnim cu ceva de genul unei nebunii, dar mai mult păcat (o dorință conștientă de a face rău cuiva, după cum preferăm să spunem), și lângă cealaltă graniță ceva de genul unui păcat, dar mai mult nebunie.” Dar, „o estimare justă a responsabilității morale a nefericiților oameni care populează această vecinătate” nu se va întâmpla atâta vreme cât nu vom scăpa de ideea de „păcat”, sau de „rea voință”.

Din nefericire până în prezent instituțiile noastre penale nu au fost altceva decât un compromis între vechile idei de răzbunare, de pedepsire a „relei voințe” și a „păcatului”, și ideile moderne de „împiedicare a crimei”, ambele atenuate într-o măsură foarte mică de unele noțiuni de filantropie. Dar sperăm că nu este departe vremea când ideile nobile ce i-au inspirat pe Griesinger, Krafft-Ebing, Despine, și pe unii dintre criminaliștii italieni precum Colažanni și Ferri, vor deveni proprietatea publicului general, și ne vor face să ne rușinăm de faptul că am continuat o vreme atât de lungă să îi înmănăm călăilor și temnicerilor pe aceia pe care îi numim criminali. Dacă lucrările conștiincioase și extinse ale scriitorilor pe care doar ce i-am numit ar fi fost mai bine cunoscute, ar fi trebuit ca noi toți să înțelegem cu ușurință că majoritatea dintre aceia ținuți acum în închisori, sau condamnați la moarte, sunt doar oameni care au nevoie de cel mai grijuliu tratament fratern. Nu vreau să afirm, desigur, că trebuie să înlocuim închisorile cu un azil de nebuni. Departe de mine gândul de a întreține această idee dezgustătoare. Azilele de nebuni nu sunt nimic altceva decât închisori; iar aceia pe care îi ținem în închisori nu sunt alienați mintal, nici măcar oameni aflați în vecinătatea zonei de frontieră unde oamenii își pierd controlul asupra propriilor acțiuni. Departe de mine ideea uneori adusă în atenție ce susține menținerea închisorilor prin plasarea lor sub [conducerea] pedagogilor și medicilor. Ce le trebuie majorității acelorora care sunt acum trimiși în închisoare este doar un ajutor fratern de la cei care îi înconjoară, susținerea lor pentru dezvoltarea tot mai mare a instinctelor mai înalte ale naturii umane, ce au fost frânate din creșterea lor fie de vreo boală trupească – anemie a creierului, vreo boală a inimii, ficatului, sau stomacului – sau, chiar mai mult, de condițiile abominabile în care cresc mii și mii de copii, și în care trăiesc milioane de adulți în ceea ce numim centrele noastre de civilizație. Dar aceste capacități mai înalte nu pot fi utilizate atunci când omul este privat de libertate, de libera ghidare a acțiunilor sale, de varietatea de influențe ale lumii umane. Să analizăm cu atenție fiecare ramură a legii morale nescrise, și vom descoperi mereu – așa cum a spus bunul Griesinger – că nu se datorează unor lucruri ce au răsărit subit în omul care le-a săvârșit: este rezultatul unor efecte care vreme de ani de zile l-au tulburat profund în interior. Să luăm drept exemplu un om care a comis un act violent. Judecătorul orb al zilelor noastre își oferă serviciile și îl trimite în închisoare. Dar ființa umană care nu este dominată de acea manie ce este insuflată de studiul jurisprudenței romane – care analizează și nu doar condamnă – ar spune, la fel ca Griesinger, că deși în acest caz omul nu și-a suprimat afecțiunile, ci le-a permis să se trădeze printr-un act violent, acest

act a fost pregătit de mult. Înainte de acest episod, probabil de-a lungul vieții sale, aceeași persoană a manifestat deseori vreo anomalie a minții prin exprimări zgomotoase ale sentimentelor, plângând puternic după vreo circumstanță neînsemnat de dezagreabilă, vărsându-și năduful cu ușurință pe aceia din jur; și din păcate nu a găsit pe nimeni încă din copilărie capabil să ofere o mai bună direcție pentru imprimabilitatea sa nervoasă. Cauza acestei violențe care l-a trimis în rândurile prizonierilor trebuie căutată cu mulți ani înainte. Iar dacă vom merge cu analiza noastră și mai în profunzime vom descoperi că această stare de spirit este ea însăși o consecință a unei boli fizice fie moștenite, sau dezvoltate din cauza unei vieți necorespunzătoare; vreo boală a inimii, a creierului, sau a sistemului digestiv. Timp de mulți ani aceste cauze au lucrat pentru ca în final să rezulte o faptă care se plasează în raza de acțiune a legii.

Mai mult decât atât. Dacă ne-am analiza singuri, dacă fiecare ar recunoaște sincer gândurile care i-au trecut uneori prin minte, am putea vedea că cu toții am avut – fie ca o undă imperceptibilă ce ne-a traversat creierul, ca o scânteiere – unele sentimente și gânduri ca acelea care constituie motivul tuturor actelor considerate criminale. Le-am repudiat de îndată; dar dacă ar fi avut oportunitatea revenirii frecvente; dacă ar fi fost alimentate de circumstanțe, sau de o lipsă a exercitării celor mai bune pasiuni – dragoste, compasiune, și toate acele lucruri care rezultă dintr-o viață trăită prin bucuriile și suferințele acelora care ne sunt în preajmă; atunci aceste influențe trecătoare, atât de scurte că de-abia le-am luat seama, ar fi degenerat într-un element morbid al caracterului nostru.

Asta ar trebui să îi învățăm pe copiii noștri din fragedă pruncie, în timp ce acum îi îmbibăm încă din cei mai fragezi ani cu ideile unei justiții identificate cu răzbunarea, judecătorii și tribunalele. Iar dacă am face acest lucru, și nu ce facem în prezent, nu ar mai trebui să trăim cu rușinea de a recunoaște că angajăm asasini care să ne execute sentințele și că plătim paznici de închisoare pentru îndeplinirea unei activități pentru care niciun om educat nu și-ar dori să își pregătească copiii. Activitățile pe care le considerăm într-atât de degradante nu pot reprezenta un factor de moralizare.

Tratamentul fratern pentru a frâna dezvoltarea sentimentelor anti-sociale ce se dezvoltă în unii dintre noi – nu întemnițarea – reprezintă singura metodă pe care suntem autorizați să o aplicăm, și poate fi aplicată cu unele rezultate asupra acelora în care aceste sentimente s-au dezvoltat ca urmare a unei boli trupești sau a influențelor sociale. Iar acest lucru nu este o Utopie; în același timp fantezia că pedeapsa este capabilă să frâneze dezvoltarea sentimentelor anti-sociale este o Utopie – o Utopie crudă; Utopia lui „lasă-mă în pace și lasă lumea să își vadă de treabă.”

Multe dintre sentimentele anti-sociale, ne spune dr. J. Bruce Thompson și mulți alții, sunt moștenite; iar datele susțin puternic această concluzie. Dar ce este moștenit? Un oarecare avânt către criminalitate, sau altceva? Ce se moștenește este controlul de sine insuficient, sau o lipsă de voință fermă, sau o dorință de risc și emoție, sau o vanitate disproporționată. Vanitatea, spre exemplu, cuplată cu o dorință de risc și emoție reprezintă una din cele mai izbitoare trăsături în rândul populației din închisorile noastre. Dar vanitatea descoperă multe tărâmurii în care să se manifeste. Poate produce un maniac precum Napoleon I, sau un Frey; dar produce, de asemenea, în unele circumstanțe – mai ales atunci când este instigată și îndrumată de un intelect solid – oameni care străpung tuneluri și istmuri, sau care își dedică toate energiile către avansarea unui mare program pentru ceea ce ei consideră a fi în beneficiul umanității; iar apoi poate fi frânată și chiar redusă aproape complet prin dezvoltarea paralelă a inteligenței. Dacă a fost moștenită o lipsă de fermitate a voinței, știm totodată că această trăsătură de caracter poate duce la cele mai variate consecințe în funcție de circumstanțele vieții. Câți dintre „bunii noștri companioni” nu suferă exact de acest defect? Este acesta un motiv suficient pentru a-i trimite la închisoare?

Umanitatea a îndrăznit rareori să-și trateze prizonierii ca pe niște ființe umane; dar de fiecare dată când a procedat astfel a fost răsplătită pentru îndrăzneala sa. Am fost uneori izbit la Clairvaux² de bunătatea arătată oamenilor bolnavi de mai mulți asistenți din spital; am fost emoționat de mai multe manifestări ale unui sentiment rafinat al delicateței. Dr. Campbell, care a avut mult mai multe

² Fosta mănăstire St. Bernard din Clairvaux din Franța a fost transformată de conducătorii statului într-o închisoare în care Kropotkin a fost închis între 1883 și 1886 sub acuzația de a fi membru al International Workingmen Association (Prima Internațională – n.tr.), interzisă de conducătorii statului după Comuna din Paris din 1871.

oportunități de studiere a acestei trăsături a naturii umane în timpul experienței sale de treizeci de ani ca chirurg al închisorii, merge mult mai departe. Printr-o purtare duioasă, spune acesta, „cu aceeași stimă care ar fi fost arătată unor doamne delicate [il citez cu propriile sale cuvinte] a fost menținută în general cea mai mare ordine în spital.” Acesta a fost impresionat de acea „trăsătură demnă de respect din caracterul prizonierilor – observabilă chiar și în rândul celor mai duri criminali; mă refer la marea afecțiune pe care o acordă celor bolnavi.” „Nici celor mai înrăiți dintre criminali,” adaugă acesta, „nu le lipsește acest sentiment.” Și mai spune în altă parte: „Deși ne-am putea aștepta ca mulți dintre acești bărbați, din pricina vieții lor anterioare și obiceiurilor de devastare, să fie înăspriți și indiferenți, aceștia au un simț ascuțit al răului și binelui.” Toți oamenii sinceri care au avut de a face cu prizonieri pot doar să confirme experiența dr. Campbell.

Care este secretul acestei trăsături, care cu siguranță nu poate decât să-i impresioneze pe aceia care sunt obișnuți să-i considere pe prizonieri practic niște fiare sălbatice? *Asistenții din spital au oportunitatea de a-și exercita sentimentele bune.* Au oportunități de a simți compasiune pentru cineva, și de a se purta în consecință. Mai mult, se bucură în cadrul spitalului de mai multă libertate decât ceilalți deținuți; iar aceia despre care vorbește dr. Campbell s-au aflat sub influența morală directă a unui doctor ca domnia sa – nu a unui soldat.

Pe scurt, cauzele antropologice – adică defectele de organizare – joacă cel mai important rol în ajungerea oamenilor la închisoare; dar aceste cauze nu sunt cauze de „criminalitate”, propriu zis. Aceleași cauze lucrează în rândul a milioane de oameni din generația noastră modernă psihopată; dar conduc la fapte anti-sociale doar în anumite circumstanțe nefavorabile. Închisorile nu vindecă aceste deformații patologice, ci doar le consolidează; iar atunci când un psihopat părăsește o închisoare, după ce s-a aflat vreme de mai mulți ani sub influența sa nocivă, este fără dubiu mai puțin pregătit pentru viața în societate decât fusese înainte de a intra. Dacă este împiedicat să comită noi fapte anti-sociale, acest lucru se poate obține doar prin anularea lucrării închisorii, distrugând acele trăsături care sunt întipărite aceluia care i-au cunoscut chinurile – o sarcină ce este cu siguranță îndeplinită de unii prieteni ai umanității, dar o sarcină în cele din urmă zadarnică în foarte multe cazuri.

Sunt unele lucruri de spus și despre aceia pe care criminaliștii îi descriu drept asasini calificați, și care în foarte multe țări îmbibate cu vechiul principiu biblic „dinte pentru dinte” sunt trimiși la eșafod. Ar putea părea straniu în această țară, dar adevărul este că în toată Siberia – unde există oportunități ample de a judeca diferitele categorii de exilați – „criminalii” sunt considerați cea mai bună pătură a populației de deținuți; și am fost foarte bucuros să aflu că și dl. Davitt, care a analizat cu atâta acuratețe crima și cauzele sale, a fost capabil să facă o observație similară. În general nu se cunoaște așa cum ar trebui faptul că legile rusești nu recunosc pedeapsa capitală de mai bine de un secol. Oricât de permissive ar fi, prizonieri politici au fost trimiși la eșafod sub Alexandru al II-lea și al III-lea, astfel că 31 de oameni au fost executați în timpul domniei precedente și în jur de 25 din anul 1881, deși pedeapsa capitală nu există în Rusia pentru abateri de drept comun. A fost abolită în anul 1753, iar din acel moment criminalii sunt condamnați doar la muncă silnică timp de opt până la douăzeci de ani (cei care și-au ucis părinții sunt condamnați pe viață), iar după ispășirea pedepsei sunt eliberați și instalați pe viață în Siberia. De aceea estul Siberiei este înțesat de asasini eliberați; și, cu toate acestea, cu greu poate fi numită o altă țară în care să poți călători și locui într-o mai mare siguranță. În timpul lungilor mele expediții în Siberia nu am purtat niciodată cu mine o armă pentru protecție, și același lucru a fost valabil și în privința prietenilor mei, care în fiecare an călătoreau circa zece mii de mile de-a lungul acestui imens teritoriu. Așa cum am menționat anterior numărul crimelor comise în estul Siberiei de către criminali eliberați, sau de nenumărații fugari, este extrem de mic; în acest timp valul de jafuri și crime de care suferă Siberia în prezent se desfășoară exact în Tomsk și în tot vestul Siberiei, unde nu sunt exilați criminali, ci doar cei condamnați pentru infracțiuni minore. La începutul secolului nu era ceva neobișnuit ca la casa unui funcționar de stat vizitiul să fie un criminal eliberat, sau ca asistenta care acorda o îngrijire maternă copiilor să poarte urmele incomplet șterse ale marcajului cu fierul încins. În ce îi privește pe aceia care sugerează că probabil rușii sunt un tip de oameni mai blânzi decât cei din vestul Europei, trebuie doar să își reamintească scenele care au însoțit răscoalele țăranilor; și ar putea

să se mai întrebe cât a contribuit absența execuțiilor și a tuturor acelor discuții abominabile ce sunt alimentate de descrierile execuțiilor – genul de discuții ce îi încânt cel mai mult pe prizonierii englezi – la cultivarea unui dispreț rece pentru viața umană.

Practica rușinoasă a asasinării legale ce are încă loc în vestul Europei, practica rușinoasă a angajării pentru un ban a unui asasin care să execute o sentință pe care judecătorul nu ar avea curajul să o îndeplinească singur – această practică rușinoasă și tot acel volum inimaginabil de corupție pe care continuă să o reverse în societate, nu are nici măcar scuza de a preveni crima. Nicăieri abolirea pedepsei capitale nu a dus la o creștere a numărului de crime. Dacă încă este în uz practica condamnării oamenilor la moarte, acest lucru este doar rezultatul unei temeri fricoase, la care se adaugă reminiscențe ale unui stadiu scăzut de civilizație când principiul dintelui pentru dinte era predicat de religie.

Dar dacă motivele cosmice – fie directe sau indirecte – exercită o influență într-atât de puternică asupra volumului anual de fapte anti-sociale; dacă motivele psihologice, puternic înrădăcinate în structura intimă a organismului, reprezintă de asemenea un factor puternic în determinarea oamenilor să comită încălcări ale legilor, ce se va alege de teoriile autorilor în dreptul penal după ce vom lua în calcul și cauzele sociale ale lucrurilor pe care le numim crime?

În vechime exista un obicei prin care fiecare comună (clan, Gemeinde³) era considerată responsabilă în întregime pentru orice act anti-social comis împotriva membrilor săi. Această datină veche a dispărut la fel ca multe alte rămășițe bune ale vechii organizări comunale. Dar ne reîntoarcem la ea; și, din nou, după ce am trecut printr-o perioadă descrisă de cel mai neînfrânat individualism, se dezvoltă printre noi sentimentul că societatea este responsabilă pentru faptele anti-sociale comise în mijlocul său. Dacă ne atribuim partea de glorie în privința atingerii marilor progrese ale secolului nostru, trebuie să ne recunoaștem și partea noastră de rușine în faptele asasinilor noștri.

De la an la an mii de copii cresc în mizeria – materială și morală – a marilor noastre orașe, complet abandonati în mijlocul unei populații demoralizate de un trai de azi pe mâine, de incertitudinea zilei de mâine și de o suferință de care nicio epocă anterioară nu a avut idee. Lăsați pe cont propriu și sub cele mai rele influențe ale străzii, primind doar puțină îngrijire din partea părinților măcinați de o luptă teribilă pentru supraviețuire, aceștia aproape că nu știu ce înseamnă un cămin fericit; dar învață din cea mai fragedă copilărie care sunt viciile marilor noastre orașe. Ei intră în viață fără a cunoaște nici măcar un meșteșug care i-ar putea ajuta să își câștige existența. Fiul unuia primitiv învață să vâneze de la tatăl său; sora sa învață cum să organizeze gospodăria lor simplă. Copiii ai căror părinți părăsesc bojdeuca în care locuiesc cu noaptea în cap în căutarea oricărei slujbe care i-ar putea ajuta să supraviețuiască și în săptămâna următoare intră în viață chiar și fără acea cunoaștere. Nu au nicio îndemânare; casă le-a fost strada noroioasă; iar lecțiile pe care le-au primit în stradă au fost de tipul celor cunoscute de cei care au vizitat locurile în care se află palatele de gin ale săracilor, și locurile de amuzament ale claselor bogate.

Este foarte ușor să rostești în ropote denunțări ale obiceiurilor de beție ale acestei clase a populației, dar dacă aceia care fac denunțările ar fi crescut în aceleași condiții în care au crescut copiii muncitorului care în fiecare dimineață cucerește cu ajutorul propriilor pumni dreptul de a fi primit la poarta unui șantier naval londonez – câți dintre ei nu ar fi devenit oaspeții permanenți ai palatelor de gin? – singurele palate cu care i-au înzestrat cei bogați pe adevărații producători ai tuturor bogățiilor.

Când observăm această populație crescând în toate marile noastre orașe industriale nu putem fi surprinși atunci când acestea furnizează deținuți închisorilor. Pe de altă parte nu încetez niciodată să fiu surprins că o porțiune atât de mică a acestor copii ajung să fie hoți sau tâlhari la drumul mare. Mereu mă uimește profunzimea sentimentelor sociale din umanitatea secolului al nouăsprezecelea, generozitatea inimii care încă predomină pe străzile murdare, ce reprezintă motivul pentru care relativ puțini dintre aceia care cresc într-o stare de absolută neglijență ajung să declare război deschis împotriva instituțiilor noastre sociale. Aceste sentimente bune, această aversiune față de violență, această resemnare ce îi

³ Cea mai mică unitate administrativă locală cu puteri de auto-guvernare din Austria și Germania. Reprezintă cuvântul german pentru comună, comunitate, sat, sau municipalitate. (n. tr.)

determină să-și accepte soarta fără ca ura să le crească în suflet, reprezintă singura barieră reală ce îi împiedică să încalce direct toate obligațiile sociale – nu influența descurajantă a închisorilor. Nu ar mai rămâne piatră pe piatră în palatele noastre moderne dacă nu ar exista aceste sentimente.

Iar la celălalt capăt al ierarhiei sociale banii, ce sunt însemne reprezentative ale muncii umane, sunt risipiți pe luxuri nemaiauzite, deseori fără niciun alt scop decât acela de a satisface o vanitate prostească. În timp ce tineri și bătrâni nu au pâine și flămâneză cu adevărat chiar la ușile magazinelor noastre luxoase, aceștia nu cunosc nicio limită la cheltuielile lor excesive.

Când toate din jurul nostru – magazinele și oamenii pe care îi vedem pe străzi, literatura pe care o citim, venerarea banilor cu care ne întâlnim zilnic – tind să dezvolte o foame de nepotolit pentru bogăție nelimitată, o dragoste pentru luxuri scilpitoare, o tendință spre cheltuirea nesăbuită a banilor în orice scop mărturisit sau nu; atunci când există cartiere întregi în interiorul orașelor noastre în care fiecare casă ne amintește că omul a rămas prea des o fiară, oricare ar fi eticheta sub care își ascunde bestialitatea; atunci când cuvintele de ordine ale lumii noastre civilizate sunt: „Îmbogățiți-vă pe voi! Zdrobiți tot ce întâlniți în calea voastră prin orice mijloc cu puțință care să nu vă aducă în sala de judecată!” Când, cu puține excepții, toți – de la moșier la meșteșugar – sunt învățați zilnic în nenumărate feluri că idealul suprem al vieții este să îți aranjezi treburile astfel încât să îi faci pe alții să muncească pentru tine; atunci când munca manuală este într-atât de disprețuită că aceia care pier din lipsă de exercițiu fizic preferă să recurgă la gimnastică, imitând mișcările de tăiere cu fierăstrăul și de săpat, în loc să taie lemn și să prășească solul; atunci când mâinile bătătorite și înnegrite sunt considerate un semn al inferiorității, iar o rochie de mătase și știința de a-ți menține servitorii sub o strictă disciplină este un indiciu al superiorității; atunci când literatura își extinde arta pentru menținerea adorării bogățiilor și îl tratează cu dispreț pe „idealistul nepractic” – ce nevoie mai este să discutăm despre criminalitatea moștenită atunci când atâția factori din viața noastră acționează într-o singură direcție – aceea de a fabrica ființe nepotrivite pentru o existență onestă, îmbibate cu sentimente anti-sociale!

Haideți să organizăm societatea astfel încât să asigure tuturor posibilitatea muncii regulate spre folosul comunității – iar acest lucru înseamnă, desigur, o transformare profundă a relațiilor actuale dintre muncă și capital; haideți să asigurăm fiecărui copil o educație și o pregătire solide atât în munca manuală, cât și în științe, astfel încât să îi permită să dobândească în primii douăzeci de ani ai vieții sale cunoașterea și obiceiurile muncii serioase – și nu vom mai avea nevoie de carcere și închisori, de judecători și călăi. Omul este un rezultat al acelor condiții în care a crescut. Să-i permitem să crească cu obiceiul muncii utile: să fie crescut de mic să considere umanitatea ca pe o mare familie, din care niciun membru nu poate fi vătămat fără ca acea injurie să nu fie resimțită de un cerc mai larg al semenilor săi, și în fond de întreaga societate; să-i permitem să dezvolte gustul pentru cea mai înaltă delectare oferită de știință și artă – mult mai măreață și durabilă decât acelea oferite de satisfacerea pasiunilor inferioare, – și ne putem asigura că nu vor mai exista multe încălcări ale acelor legi ale moralității ce reprezintă o afirmare inconstientă a celor mai bune condiții de trai în cadrul societății.

Din moment ce două treimi din numărul total al încălcărilor legii sunt reprezentate de așa numitele „crime împotriva proprietății”, aceste cazuri vor dispărea, sau vor fi limitate la un volum neînsemnat atunci când proprietatea, care în prezent este privilegiul celor puțini, se va întoarce la sursa sa reală – comunitatea. În ce privește „ofensele împotriva persoanelor”, numărul lor este deja în scădere rapidă, datorită dezvoltării obiceiurilor sociale și morale ce se dezvoltă în mod necesar în fiecare societate și care pot doar să crească atunci când interesele comune contribuie tot mai mult la strângerea legăturilor care determină oamenii să trăiască o viață comunală.

Desigur, indiferent de baza economică a societății, vor exista mereu în mijlocul său un anumit număr de ființe cu pasiuni dezvoltate mai puternic și mai puțin controlate decât ale celorlalți; și mereu vor exista oameni ale căror pasiuni îi vor putea determina ocazional să comită acte cu un caracter anti-social. Dar aceste pasiuni pot căpăta o altă direcție, și mare parte dintre acestea pot fi destul de mult neutralizate prin eforturile combinate ale acelor din jurul nostru. Trăim în prezent într-o izolare prea mare. Tuturor le pasă doar de ei înșiși, sau de rudele cele mai apropiate. Individualismul egoist – adică neinteligent – din viața materială a creat inevitabil un individualism la fel de egoist și de dăunător în

cadrul relațiilor reciproce dintre ființele umane. Dar am cunoscut în istorie, și încă mai putem observa, comunități în care oamenii sunt mai bine conectați decât în orașele noastre europene vestice. China este un exemplu în acest sens. Marea „familie mixtă” încă mai reprezintă acolo baza organizării sociale: membrii familiei mixte se cunosc perfect; se susțin unul pe altul, se ajută reciproc, nu doar în viața materială, ci și în nevoile morale; iar numărul de „crime” împotriva proprietății și persoanelor se află la un nivel uimitor de scăzut (în provinciile centrale, desigur, nu în zonele de coastă). Comunitățile agrare slavone și elvețiene reprezintă un alt exemplu. Oamenii se cunosc reciproc în aceste conglomerate mai mici; se susțin reciproc; în timp ce în orașele noastre toate legăturile dintre locuitori au dispărut. Vechea familie, bazată pe o origine comună, se dezintegrează. Dar oamenii nu pot trăi în această izolare, iar elementele unor noi grupuri sociale – acele conexiuni ce apar între locuitorii aceluiași loc care au multe interese în comun, și acelea care apar între oamenii uniți în atingerea unor scopuri comune – se dezvoltă. Creșterea lor poate fi accelerată de niște schimbări care ar putea crea o dependență reciprocă mai profundă și o mai mare egalitate între membrii comunităților noastre.

Și totuși, în pofida tuturor acestor lucruri, va rămâne cu siguranță un număr limitat de persoane ale căror pasiuni anti-sociale – rezultatul unor boli fizice – ar putea fi un pericol pentru comunitate. Ar trebui umanitatea să îi trimită la eșafod, sau să îi închidă în temnițe? Cu siguranță nu va recurge la această crudă soluție.

A existat o vreme când lunaticii, considerați a fi posedați de diavol, erau tratați în cel mai îngrozitor mod. Încătușați în grajduri ca animalele, erau temuți chiar și de îngrijitorii lor. Distrugerea lanțurilor și eliberarea lor ar fi fost considerată atunci o absurditate. Dar a apărut un om – Pinel⁴ – care a îndrăznit să le dea jos lanțurile, și să le ofere cuvinte frățești, tratament frățesc. Iar aceia care erau considerați capabili să devoreze ființa umană care ar fi îndrăznit să se apropie de ei, s-au strâns în jurul eliberatorului lor și au demonstrat că avea dreptate cu încrederea sa în cele mai bune trăsături ale naturii umane, chiar și în privința acelor oameni a căror inteligență a fost întunecată de boală. Din acel moment cauza umanității a fost câștigată. Lunaticul nu a mai fost tratat ca o fiară sălbatică. Oamenii au recunoscut în el un frate.

Lanțurile au dispărut, dar azilurile – un alt nume pentru închisori – au rămas, iar între zidurile lor a crescut treptat un sistem la fel de rău ca acela al lanțurilor. Dar atunci țărani dintr-un sat belgian, motivați de simplul lor bun simț și de bunătatea inimii, au luminat calea pentru un nou punct de pornire pe care studenții educați în boli psihice nu l-au înțeles. Ei au eliberat lunaticii. I-au luat în familiile lor, le-au oferit un pat în casele lor sărăcăcioase, un scaun la mesele lor goale, un loc în rândurile lor pentru a cultiva solul, un loc la petrecerile lor. Iar vestea s-a răspândit că „vindecări miraculoase” au fost făcute de sfântul al cărui nume îl poartă biserica din Gheel. Remediul aplicat de țărani era atât de simplu, atât de vechi – a fost libertatea – încât oamenii educați au preferat să considere rezultatul ca ținând de influențe divine în loc să accepte lucrurile așa cum erau. Dar nu a fost lipsă de oameni sinceri și cu inima bună care să înțeleagă forța tratamentului inventat de țărani din Gheel, care să îl susțină și să își consacre toate energiile pentru depășirea inerției minții, a lașității și indiferenței din jurul lor.

Libertatea și îngrijirea fraternală s-au dovedit cel mai bun tratament din partea noastră al vastei zone de graniță „dintre nebunie și crimă” menționată mai sus. Acestea se vor dovedi totodată cel mai bun tratament de cealaltă parte a aceleiași zone de graniță. Progresul ne îndreaptă în acea direcție. Toate lucrurile care indică în acea direcție ne vor aduce mai aproape de aflarea soluției la marea chestiune care nu a încetat să preocupe societățile umane din cea mai îndepărtată antichitate, și care nu poate fi rezolvată prin închisori.

⁴ Philippe Pinel (1745-1826), doctor și susținător al unei psihiatрии deschizătoare de drumuri în tratamentul uman al bolnavilor psihici.

Biblioteca Anarhistă

Piotr Kropotkin
Sunt închisorile necesare?
1887

Preluat la 16.12.2022 de la <https://iasromania.wordpress.com/>

ro.theanarchistlibrary.org